

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
extra studietid på högstadiet vid Stora
Sätraskolan i Gävle kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors arbete med extra studietid på mellan- och högstadiet. Granskningen vid Stora Sätterskolan i Gävle kommun omfattar verksamheten i högstadiet.

Granskningen utgår från två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger rektor förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?
2. I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen av området, vilka beskrivs i bilaga 2. I den bilagan finns också en beskrivning av hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje delområde bedöms om skolenhetens arbete uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och beskriver inom vilka områden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning anger Skolinspektionen inte några utvecklingsområden, men kan lämna framåtsyftande kommentarer. Någon redovisning begärs då inte.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Stora Sätterskolan i följande utsträckning:

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Rektorn ger i flera delar förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver tydliggöra för lärarna hur planering och uppföljning av den extra studietiden ska gå till samt se till att lärarna har förutsättningar för ett sådant arbete.

Undervisningens genomförande

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att uppmuntra elever att använda den extra studietiden utifrån olika behov och oavsett kunskapsnivå så att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 9 september 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:4186) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Det här området handlar om hur rektorn kommunicerar med skolans personal om den extra studietiden och om hur rektorn bemannar den extra studietiden efter elevernas behov. Det innefattar också ifall rektorn ger förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ger i flera delar förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Rektorns kommunikation om den extra studietiden

Granskningen visar att rektorn¹ informerar lärare och annan personal på ett tydligt sätt om vikten av att informera och uppmuntra alla elever att delta i den extra studietiden. Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att skolan har ett omfattande arbete med att på olika sätt stötta eleverna för att klara av skolarbetet och att den extra studietiden är en viktig del av det. Enligt lärarna informerar rektorn personalen om att den extra studietiden ska rikta sig till alla elever. Den extra studietiden lyfts av rektorn vid gemensamma möten och när insatser kring eleverna diskuteras. Det framkommer även att rektorn i sin kommunikation med personalen betonar att den ordinarie undervisningstiden inte räcker till för många av skolans elever, och att den extra studietiden därför är viktig. Rektorn uppger att arbetet kring den extra studietiden tas upp regelbundet i personalen och är väl förankrat. Det framgår av intervjuer att rektorn även visar på vikten av arbetet med att informera eleverna om den extra studietiden genom att själv aktivt göra det. Alla på skolan lägger stor vikt vid att motivera eleverna till skolarbete, bland annat genom en motivationsvecka i början av läsåret. Då träffar rektorn eleverna årskursvis tillsammans med mentorerna och informerar bland annat om den extra studietiden.

Rektorn har till viss del kommunicerat till lärarna och annan berörd personal att elever som har stora behov av den extra studietiden särskilt bör uppmuntras till att delta. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att rektorn kommunicerat att alla elever ska uppmuntras att delta på den extra studietiden. Särskilt fokus har också lagts på att informera och uppmuntra elever som inte når de betygskriterier som minst ska uppnås. Av intervju med lärare framgår att det i övrigt inte har kommunicerats att några andra grupper av elever särskilt bör uppmuntras till att delta, vilket exempelvis kan inkludera elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Rektorn klargör för lärarna att elevernas arbete på den extra studietiden ska utgå från elevernas behov, men har inte tydligt kommunicerat riktlinjer för planering och uppföljning. Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att rektorn kommunicerat att elevernas behov är utgångspunkten för arbetet på den extra studietiden och att arbetet ska utgå från den ordinarie undervisningen. Dock framgår i intervjuer med lärarna att rektorn inte kommunicerat några

¹ På skolenheten har den biträdande rektorn ansvar för det operativa arbetet och är den som organiserar och informerar om den extra studietiden, medan rektorn har övergripande ansvar för flera enheter. I beslutet använder vi benämningen "rektorn" även då det i praktiken är den biträdande rektorn det handlar om.

förväntningar om på vilket sätt elevernas arbete på den extra studietiden ska planeras eller följas upp, hur lärarna ska samverka kring detta eller hur eleverna ska göras delaktiga i detta arbete.

Rektorns bemanning av den extra studietiden

Granskningen visar att rektorn har kännedom om elevernas behov och i viss mån bemannar den extra studietiden med hänsyn till dessa. Av intervju med rektorn framgår att elevernas studieresultat regelbundet följs upp gemensamt på skolenheten. Bland annat har det framgått behov hos eleverna av att få ytterligare stöd i de samhällsorienterade ämnena och i matematik varför de har ämnesinriktade pass i extra studietid i dessa ämnen. Dessa pass bemannas av lärare i de aktuella ämnena. Den extra studietid som är ämnesövergripande bemannas av två lärare med bred kompetens och som har haft det uppdraget under lång tid. Rektorn har sett att eleverna har behov av stöd i ämnena svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska, vilket stämmer överens med lärarnas kompetens. Lärarna uppger dock att bemanningen på de ämnesövergripande passen främst har utgått ifrån vilka lärare som har utrymme i sina tjänster snarare än identifierade behov hos eleverna.

Förutsättningar för planering och uppföljning av extra studietid

Rektorn ger till viss del förutsättningar för planering och uppföljning av den extra studietiden. Av intervju med rektorn framgår att de har ett rullande system med olika mötesformer. Årskursvisa arbetslag träffas varje vecka. Där lyfts exempelvis regelbundet elever som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå godkänt betyg i ett eller flera ämnen. I samband med det utformas vid behov en plan som även inkluderar den extra studietiden. Rektorn ser tillsammans med lärarna regelbundet över schemat för att se på vilket sätt de organisatoriskt kan förbättra förutsättningarna för lärarna och i förlängningen eleverna. Vidare uppger rektorn att planering och uppföljning av elevernas arbete på den extra studietiden i hög grad sker på möten i ämneslagen. Av intervjuer med lärarna framgår dock att förutsättningarna för att planera och följa upp den extra studietiden skiljer sig åt beroende på vilket ämneslag lärarna tillhör. Exempelvis sker kommunikation mellan elevernas ordinarie lärare och läraren på den extra studietiden i det fall där de sitter med i samma ämneslag, men lärare som sitter i andra ämneslag har inte förutsättningar för ett sådant utbyte. I dessa fall sker kommunikation mellan ordinarie lärare och läraren som ansvarar för den extra studietiden mer sporadiskt.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Rektorn behöver tydliggöra för lärarna hur planering och uppföljning av den extra studietiden ska gå till samt se till att lärarna har förutsättningar för ett sådant arbete.

Granskningen visar att rektorn inte har tydliggjort för lärarna hur elevernas arbete på den extra studietiden ska planeras och följas upp. Det finns inga gemensamma rutiner för varken kommunikation mellan ordinarie lärare och läraren som är ansvarig för den extra studietiden eller för hur eleverna ska involveras i planering eller få återkoppling på sitt arbete. Dessutom varierar lärarnas förutsättningar för samverkan kring planering och uppföljning av elevernas arbete på den extra studietiden beroende på vilket ämneslag läraren ingår i.

För att den extra studietiden ska hålla en hög kvalitet är det viktigt att elevens ordinarie lärare planerar samt följer upp elevens arbete, och därför behöver rektorn skapa förutsättningar för sådant arbete. Det är även viktigt att rektorn följer upp och analyserar lärarnas arbete med planering och uppföljning samt vid behov tar fram utvecklingsinsatser. Planering och uppföljning av den extra studietiden ska genomföras under lärares ledning.² Planering och uppföljning bör ske tillsammans med undervisande lärare på studietiden men också i dialog med den aktuella eleven. Lärares planering och uppföljning tillsammans med eleven signalerar att arbetet på studietiden är viktigt, och ger eleven mer inflytande över sin läroprocess. Inflytande över och i det egna lärandet utgör grunden för att eleven ska känna sig delaktig och få en känsla av sammanhang.³

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn tydliggör för lärarna hur de planerar och följer upp elevernas arbete på den extra studietiden. I det ingår även att säkerställa att det finns förutsättningar för kommunikation mellan läraren på den extra studietiden och elevens ordinarie lärare oavsett ämne.

Undervisningens genomförande

Det här området rör undervisningens genomförande inom den extra studietiden. Med genomförande avses i detta sammanhang planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden.

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

² Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 17.

³ Skolverket (2023) *Alla elevers inflytande över sitt eget lärande*. Stockholm: Skolverket, s. 9.

Lärares information och uppmuntran om att delta i den extra studietiden

Granskningen visar att lärarna arbetar aktivt med att informera och uppmuntra eleverna att delta i den extra studietiden men det saknas ett gemensamt arbete med att uppmuntra eleverna utifrån deras olika behov att delta. Av intervjuer med lärare och elever framgår att lärarna uppmuntrar både samtliga elever samt enskilda elever utifrån individuella behov att delta i den extra studietiden. Lärarna uppger att information om den extra studietiden går ut i veckobrev till elevernas vårdnadshavare och eleverna påminns om den regelbundet av sina lärare. Exempelvis påminner lärarna om möjligheten att delta på den extra studietiden när ett prov närmar sig. Lärarna arbetar också medvetet kring att skapa en positiv uppfattning av den extra studietiden i sin uppmuntran, genom att uttrycka att den extra studietiden är ett erbjudande och att eleven ska känna sig utvald. Av intervjuer med både rektor och lärare framgår dock att det inte finns ett gemensamt arbete kring att uppmuntra elever som med hjälp av den extra studietiden skulle ges bättre förutsättningar att nå längre i sin kunskapsutveckling, exempelvis elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling och som kan använda den extra studietiden till att fördjupa sig. Av intervjuer med rektorn och lärarna samt i inskickat material framgår att det i uppmuntran riktad mot eleverna i årskurs 9 finns ett fokus på att använda den extra studietiden för att nå gymnasiebehörighet, men eleverna i årskurs 7 och 8, eller elever som vill fördjupa sig, uppmuntras inte att delta i samma omfattning. Eleverna som inte vanligtvis deltar på den extra studietiden uppger i intervju att den extra studietiden är till för de som ligger efter i ett ämne eller behöver utveckla språket. Däremot uppger eleverna som brukar delta i den extra studietiden att de även kan använda den extra studietiden för att fördjupa sig extra inom ett ämnesområde.

Lärares planering av den extra studietiden

Elevernas ordinarie lärare planerar i viss mån innehållet i den extra studietiden. Av intervju med lärarna och eleverna framgår att eleverna vanligtvis bestämmer själva vad de behöver arbeta med på den extra studietiden. Eleverna uppger att det oftast är matematik de behöver stöd i och väljer att arbeta med. Det förekommer dock att den ordinarie läraren hjälper eleven att ta fram material till den extra studietiden. Det förekommer också att eleverna själva tar initiativ och frågar sin lärare vad de ska arbeta med på den extra studietiden. Ibland kan eleverna få fördjupningsuppgifter av läraren som ansvarar för den extra studietiden, men de är inte planerade på förhand. Både elever och lärare uppger att elevernas uppgifter alltid har en tydlig koppling till ordinarie undervisning och utgår från den individuella elevens behov.

Av granskningen framgår att det inte sker kommunikation kring elevernas planering mellan den ordinarie läraren och läraren som undervisar i den extra studietiden i samtliga ämnen. Av intervju med lärarna framgår att det sker en kommunikation om elevernas arbetsuppgifter mellan ordinarie lärare och de lärare som håller i ämnesspecifik extra studietid, men att kommunikationen inte sker på samma sätt kring de pass som inte har en ämnesinriktning. Vad gäller passen utan

ämnesinriktning förekommer utbyte mellan de lärare som ingår i samma ämneslag, men det finns inte ett gemensamt arbete för att sådan kommunikation ska ske i samtliga ämnen.

Genomförande av extra studietid

Granskningen visar att undervisningen på den extra studietiden genomförs på ett sätt så att eleverna får ett aktivt lärarstöd och finner den stimulerande. Av intervju med elever och lärarna som ansvarar för den extra studietiden framgår att eleverna får det lärarstöd de behöver i olika ämnen under den extra studietiden. Eleverna beskriver också den extra studietiden som meningsfull och att lärarna aktivt ger stöd och uppmuntran. Enligt lärarna händer det vid enstaka tillfällen att ett stort antal elever deltar på den extra studietiden inför prov, och att lärarna då inte riktigt räcker till. Dock brukar eleverna hjälpa varandra vid dessa tillfällen och läraren kan ibland även hjälpa flera elever som har samma fråga i grupp. Vid den observerade lektionen arbetade eleverna individuellt. Vissa elever gavs ett aktivt lärarstöd, medan andra i hög grad klarade sig själva eller fick stöd av klasskamrater. Enligt lärare och elever arbetar eleverna med individuella uppgifter på den extra studietiden, men lärarna uppger att det på den ämnesinriktade extra studietiden även kan förekomma gemensamma genomgångar.

Lärares uppföljning av den extra studietiden

Elevers ordinarie lärare följer i viss mån upp elevernas arbete på den extra studietiden. Av intervju med lärarna framgår att det varierar mellan olika lärare hur de arbetar med att följa upp elevernas arbete på den extra studietiden. I de fall då det finns en planering för eleven, exempelvis att ta igen missade moment i samhällsorienterande ämnen, stämmer läraren på den extra studietiden av med den ordinarie läraren hur arbetet gått och vad nästa steg är. Uppföljning lärarna emellan sker främst på ämneslagsmöten, vilket gör att förutsättningarna ser olika ut beroende på ämne och huruvida läraren är med i samma ämneslag som läraren som undervisar i extra studietid eller inte. Lärarna uppger att de brukar prata med eleverna som deltagit i den extra studietiden, men eleverna uppger att de ordinarie lärarna inte brukar fråga hur arbetet gått på den extra studietiden.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att uppmuntra elever att använda den extra studietiden utifrån olika behov och oavsett kunskapsnivå så att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar att lärarna har ett stort engagemang i att uppmuntra elever att delta i den extra studietiden, men att det saknas ett gemensamt arbete för att särskilt uppmuntra elever utifrån olika typer av behov. Det framgår att fokus i hög

grad ligger på elever som behöver extra stöd för att klara kunskapskraven samt på att eleverna i årskurs 9 ska nå gymnasiebehörighet. Det saknas ett arbete för att även uppmuntra andra elever som med hjälp av den extra studietiden skulle ges bättre förutsättningar för att nå längre i sin kunskapsutveckling, exempelvis elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att lärarna uppmuntrar alla elever som är i behov av den att delta. Genom den extra studietiden ska elever ges möjlighet att få stöd i skolarbetet, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling, exempelvis genom att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.⁴ Även elever som når de betygskriterier som minst ska uppfyllas kan ha behov av extra studietid för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna att uppmuntra elever att delta utifrån olika behov. Det är även viktigt att etablera ett gemensamt arbete kring att även uppmuntra elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling och elever i samtliga årskurser även där det inte finns behov utifrån låga kunskapsresultat.

På Skolinspektionens vägnar

X Maja Beckman

Föredragande
Signerat av: Maja Beckman

X Tobias Thorén

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Maria Lundin deltagit.

⁴ Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 15-16.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionens besök på Stora Sätterskolan genomfördes den 7 februari 2024 av utredarna Maja Beckman och Maria Lundin samt enhetschef Sofia Lindstrand.

På Stora Sätterskolan går 267 elever i årskurs 6-9 varav 192 i årskurserna 7 till 9 som är fokus för den här granskningen. Skolan leds av en rektor med ansvar för flera skolenheter samt en biträdande rektor som endast arbetar mot Stora Sätterskolan. Det finns fem förstelärare som var och en är ansvariga för en årskurs samt ett ämneslag.

Bilaga 2: Underlag för bedömning

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med elevernas ordinarie lärare.
- En gruppintervju med lärare som ansvarar för genomförande av den extra studietiden.
- Två gruppintervjuer med elever.
- En intervju med rektorn och biträdande rektorn.
- En observation av undervisningen vid extra studietid.
- Insända dokument och skriftliga svar på frågor från rektorn.

Innan beslut har fattats har underlaget kommunicerats med huvudmannen.

Bedömningsområden

Bedömningarna görs i relation till kvalitetskriterier som Skolinspektionen tagit fram inom ramen för granskningen.

Inom respektive område granskas skolenhetens arbete inom följande delar:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Rektorns kommunikation om den extra studietiden.
- Rektorns bemanning av den extra studietiden.
- Förutsättningar som rektorn ger för planering och uppföljning.

Frågeställning 2: I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Lärarnas information och uppmuntran till elever om att delta i den extra studietiden.
- Lärarnas planering av den extra studietiden.
- Genomförande av den extra studietiden.
- Lärarnas uppföljning av den extra studietiden.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1 och 2

10 kap. 5 a § skollagen (2010:800)

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. Lag (2022:730).

Prop. 2021/22:111 Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola

Av propositionen framgår bland annat att den extra studietiden ska ge elever möjlighet att få stöd i skolarbetet. Det kan handla om hjälp med läxor men även annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid. Den extra studietiden riktar sig till alla elever, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling. Den extra studietiden ska ge elever möjlighet att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.

Vidare framgår att den extra studietiden ska vara undervisning inom grundskolan. Lärare ska ansvara för och leda den extra studietiden men även annan lämplig personal kan medverka. Rektorn ansvarar för organiseringen av den extra studietiden på respektive skolenhet. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att den extra studietiden anordnas samt närmare definierar verksamhetens innehåll. Huvudmän ska få anordna extra studietid genom fjärrundervisning under samma förutsättningar som för övrig fjärrundervisning i grundskolan.⁵

⁵ Prop. 2021/22:111 Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola, s. 12-20.